

Samhällsekonomiska bokslut, utvärderingar och analyser

Slutrapport
Samhällsekonomisk utvärdering
Projekt Empowerment

Projektägare är Fagersta kommun
med finansiering av
Samordningsförbundet i Norra Västmanland
2010-01-09

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	2
Sammanfattning	4
Samhällsekonomisk utvärdering av projekt Empowerment	6
Inledning.....	6
Deltagarnas aktivitetsläge	7
Ekonomisk analys	7
Samhällsekonomisk potential.....	7
Potentialens fördelning på produktion och real resursförbrukning.....	8
Intäkter	9
Samhället som helhet	9
Kommunen	10
Landstinget	10
Arbetsförmedlingen.....	10
Försäkringskassan	10
Övrig stat.....	10
Staten totalt.....	10
Individerna/hushållen	10
Försäkringsgivarna	11
Kostnader	11
Lönsamhet	11
Samhället som helhet	11
Kommunen	11
Landstinget	11
Staten	11
Sammanfattning, diskussion och avslutande kommentarer	11
Sammanfattning och diskussion.....	11
Avslutande kommentarer	13
Kontaktperson för projekt Empowerment:.....	13
Bilagor.....	13
Projektnamn	14
http://www.samordningnv.se/rehabilitering/empowerment.shtml	14
Projektägare.....	14
Projektgenomförare	14
Projektets syfte och mål	14
Volymmål.....	14
Resultatmål.....	14
Målgrupp	14

Projekttid	14
Genom att samverka och använda sig av kompetenserna i alla husets verksamheter kan deltagarna idag erbjudas:.....	15
Ålders- och könsfördelning	15
Genomsnittsålder vid avslut 24 år	15
Urval.....	15
Aktivitetläge/resultat.....	16
Tabellbilaga.....	18
Vad är NyttoSAM?	20
Avgränsningar och antaganden	20

Sammanfattning

Empowerment är ett projekt som har finansierats av Samordningsförbundet i Norra Västmanland med Fagersta kommun som projektägare. Målgruppen är personer som är långtidsberoende av samhällets stöd och med behov av samordnad rehabilitering. Syfte och mål för Empowerment är att:

- samordna insatserna för deltagarna ur ett helhetsperspektiv
- deltagarna ges möjlighet att stärka sin självtillit och väcka sina inneboende resurser för att förändra sin livssituation
- intressenterna nyttjar projektets möjligheter
- 40 procent av deltagarna har fått ett arbete eller startat en utbildning

Med stöd av Nyttosam har payoff genomfört en samhällsekonomisk utvärdering baserad på ett urval av 29 deltagare i Empowerment. Utvärderingen bygger på att deltagarnas situation jämförts 12 månader före respektive efter deltagandet i projektet. Fagersta kommun står bakom uppdraget.

1. Samhället som helhet

- a. Lönsamheten på ett års sikt är positiv, 555 000 kr, medan den på fem års sikt är prognostiserad till 7,4 milj. kr.
- b. payoff-tiden är åtta månader, innebärande att åtgärdskostnaden är betald åtta månader efter att deltagarna lämnat projektet.
- c. Verkningsgraden är 11 procent, uttryckt som utnyttjad potential i relation till tillgänglig potential. Konkret innebär det att deltagarna ökat sin produktivitet och minskat sin förbrukning av vård och omsorg, när efterläget jämförs med föreläget.

2. Aktörerna

- a. Lönsamheten är negativ för kommunen både på kort sikt, - 424 000 kr. På fem års sikt närmare - 1,2 milj. kr
- b. Landstinget har en payoff-tid på 20 månader och lönsamhet på fem års sikt på cirka 484 000 kr. På kort sikt ej lönsamt, - 83 000 kr.
- c. Arbetsförmedlingen har ökade kostnader och negativ lönsamhet på såväl kort som medellång sikt, - 567 000 kr respektive - 1,9 milj. kr.
- d. Försäkringskassan har minskade kostnader, men negativ lönsamhet på kort sikt, - 71 000 kr. På medellång sikt dock lönsamt, 573 000 kr.
- e. Deltagarna har i genomsnitt förbättrat sin disponibla inkomst på ett år med cirka 40 000 kr.

Viktigast att konstatera är att projektet varit lönsamt på samhällsnivå. På aktörsnivå ser det olika ut. Kommunen har fortsatta kostnader både på kort och lång sikt och ingen lönsamhet. Landstinget beräknas få en lönsamhet av projektet på fem års sikt även om lönsamheten är negativ på kort sikt beroende på att åtgärdskostnaden enbart belastar första året. Även för staten totalt inklusive Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan innebär projektet att det är lönsamt, såväl på kort som på lång sikt. Här ser det dock olika ut på aktörsnivå. Deltagarna har haft en ovanligt stor ökning av sin disponibla inkomst, cirka 40 000 kr i genomsnitt per

år.

I fortsättningen är det nödvändigt att ytterligare följa upp och stötta deltagarna via de reguljära verksamheterna för att bibehålla det positiva resultatet, men även för att ta vara på potentialen hos flera av deltagarna, så att de kan bli mer produktiva, självförsörjande och minska sin förbrukning av vård och omsorg.

Samhällsekonomisk utvärdering av projekt Empowerment

Payoff har fått i uppdrag av Fagersta kommun att utvärdera de samhällsekonomiska effekterna för 29 individer, som deltagit i projektet Empowerment. För att genomföra utvärderingen har payoff's modell NyttoSam använts.

Uppdraget har bestått i att samla in information angående deltagarnas försörjningssituation och dess nyttjande av samhällets resurser. Utvärderingen syftar till att studera hur personernas situation efter att ha lämnat verksamheten förändrats relativt situationen före dess medverkan i verksamheten. Det insamlade underlaget kring varje deltagare har bearbetats med stöd av NyttoSam. Utfallet har sedan analyserats och sammanställts i denna rapport. Återföringen till uppdragsgivaren sker slutligen i form av ett överlämnande av rapporten i kombination med en muntlig presentation.

Inledning

Projekt Empowerment är ett projekt som drivs av Fagersta kommun och finansieras av Samordningsförbundet i Norra Västmanland. Målgruppen för projektet är främst unga vuxna, men även deltagare upp till 64 år är välkomna. Deltagarna skall vara långtidsberoende av samhällets stöd och med behov av samordnad rehabilitering.

Syfte och mål för projekt Empowerment är formulerade på följande sätt:

- Syftet med Empowerment är att befästa de **arbetsätt och metoder** som påbörjats och att genom projektet samordna och effektivisera intressenternas befintliga resurser till helhetsperspektiv på deltagarnas problematik.
- Samtliga **deltagare** ges möjlighet att stärka sin självförtroende och väcka sina inneboende resurser för att förändra sin livssituation. Deltagarna erbjuds olika verktyg som leder till arbete eller utbildning för att trygga sin ekonomiska situation samt till bättre levnadsvillkor och hälsa.
- Målsättningen är att **personer** som står långt ifrån arbetsmarknaden skall med individuellt riktade och långsiktiga insatser komma in på arbetsmarknaden alternativt utbildning. Konkret mål är att 40 procent av deltagarna skall ha nått målet om att ha fått ett arbete alternativt startat en utbildning.
- För att uppnå målsättningen krävs att alla **intressenter** aktivt utnyttjar projektets möjligheter. Projektsamordnaren ansvarar för att förutsättningarna är så optimala som möjligt. Platsarna i projektet ska fördelas jämt mellan intressenterna.

Denna samhällsekonomiska utvärdering fokuserar på den samhällsekonomiska nytta som projektet lett till. För ytterligare information om projekt Empowerment, se bilagan i slutet på rapporten.

Rapporten är upplagd så att den inledningsvis redovisar deltagarnas aktivitetsläge före och efter medverkan i projektet. Därefter kommer ett avsnitt som redovisar den ekonomiska analysen. I detta beskrivs projektets samhällsekonomiska potential. Sedan redovisas de intäkter som skapats utifrån deltagarnas medverkan i verksamheten. I nästa steg redovisas de samhällsekonomiska kostnader projektet haft för deltagarnas medverkan. Slutligen redovisas lönsamheten i form av såväl payoff-tid, som en kortsiktig och medellång kostnads-/intäktskalkyl. Resultaten redovisas dels för samhället som helhet men även för övriga aktörer/sektorer som ingår i samhället; kommunen, landstinget, staten samt individerna/hushållen och försäkrings-

givarna. För staten sker en särredovisning för arbetsförmedlingen, försäkringskassan och övrigt inom den statliga sektorn, ”övrig stat”.

För kommunen och landstinget redovisas även intäkterna på kort och lång sikt uppdelat i finansiella (bistånd och skatter) och reala (handläggning, utredning m.m.) effekter.

Deltagarnas aktivitetsläge

Nedan redovisas resultatet i sammanfattning för de 29 deltagarna i urvalet. Se även tabell i bilagan i vilken resultatet redovisas både för urvalet och för totalt avslutade i projektet.

	Föreläge	Efterläge
Antal deltagare i arbete utan lönesubvention	4 st	5 st
Antal deltagare i arbete med lönesubvention	1 st	3 st
Antal deltagare i utbildning	5 st	5 st
Antal deltagare till i praktik	3 st	3 st

Ekonomisk analys

Den ekonomiska analysen är uppdelad i fyra delar;

1. Samhällsekonomisk potential,
2. Intäkter på kort, medellång och lång sikt,
3. Kostnader för vidtagna åtgärder samt
4. Lönsamhet på kort, medellång och lång sikt inklusive payoff - tid

Detaljerade tabeller kring intäkter, kostnader och lönsamhet finns i slutet på rapporten.

Samhällsekonomisk potential

I tabell 1 nedan framgår verksamhetens samhällsekonomiska potential. Med det avses vilket samhällsekonomiskt värde som maximalt kan uppnås när insatsen startade, kopplat till de 29 individer som ingår i utvärderingen. Ett fullständigt lyckat resultat innebär en ”verkningsgrad” på 100 procent, dvs. att hela den i föreläget tillgängliga potentialen kunnat utnyttjas i efterläget genom projektets drivande.

Med tillgänglig potential i föreläge avses den potential som finns att tillgå då deltagarna kommer in i insatsen. Potentialen är fastställd till det samhällsekonomiska värde som motsvaras av ett heltidsarbete med genomsnittslön plus den (eventuella) reala resursförbrukning i form av vård och omsorg som är kopplad till den enskilda individen vid ingång i verksamheten. För en individ som står utanför arbetsmarknaden och inte överkonsumerar¹ vård eller omsorg utgör potentialen cirka 550 000 kr.

Högsta potential på individnivå i projekt Empowerment var ca 650 000 kr, på ett år, vilket är kopplat till en individ som i föreläget inte arbetade och som var i behov av vissa vårdinsatser.

¹ Med överkonsumtion avses vi den konsumtion som ligger utöver den normala konsumtion som är kopplad till ”livets vardag”

Lägsta potential på individnivå är 242 000 kr. Den totala potentialen utgjorde cirka 15,7 milj. kr vid verksamhetens start, motsvarande 543 000 kr per deltagare.

Den utnyttjade potentialen visar hur mycket det tillgängliga utrymmet påverkats under det första året efter att deltagarna lämnat verksamheten. I detta fall har potentialen minskat med ca 1,7 milj. kr, vilket motsvarar en positiv verkningsgrad på 11 procent².

Beräknar man den långsiktiga potentialen kan det ske på två olika sätt; ett ”sannolikt” och ett ”teoretiskt”. Det sannolika perspektivet, som bygger på en försiktighetsprincip, baseras på antagandet att deltagande individer behåller den status avseende arbete och vårdkonsumtion de har när de lämnar verksamheten under halva tiden fram till förväntad pensionsålder (vilket i nuläget är 63 år). Det teoretiska perspektivet bygger i sin tur på antagandet att individerna behåller sin status hela tiden fram till maximal pensionsålder, dvs. 67 år. Värdena för det sannolika respektive teoretiska potentialen på lång sikt är 298 milj. kr och 674 milj. kr.

Tabell 1. *Sammanställningen visar projektets samhällsekonomiska potential i före- respektive efterläge samt dess verkningsgrad på kort sikt.*

	Kort sikt – ett år
Tillgänglig potential i föreläge, <u>varav</u>	15 746 745 kr
produktion	15 432 502 kr
vård, omsorg och handläggning	314 242 kr
Nyttjad produktion i föreläge	2 %
Nyttjad produktion i efterläge	13 %
Utnyttjad potential, <u>varav</u>	1 715 810 kr
produktion	1 735 840 kr
vård, omsorg och handläggning	-20 030 kr
Verkningsgrad, <u>varav</u>	11 %
produktion	11 %
vård, omsorg och handläggning	-6 %
Kostnad per verkningsgrad	3 674 kr
Kvarvarande potential i efterläge	14 030 934 kr

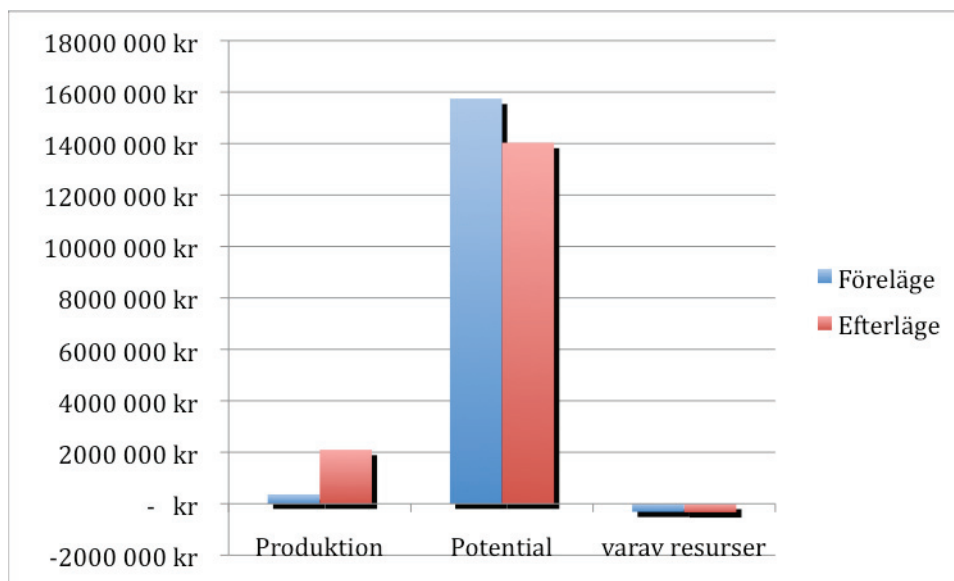
Potentialens fördelning på produktion och real resursförbrukning

En fördjupad analys som åskådliggör verksamhetens resultat mer i detalj beskriver hur deltagarnas potential har utnyttjats dels genom ökad produktion dels genom förändrat behov av vård, omsorg och handläggning i efterläget jämfört med föreläget.

De blå staplarna i figur 1 nedan beskriver situationen i föreläget medan de i rött åskådliggör efterläget. Den produktion som de facto förekom i föreläget (362 000 kr) åskådliggörs i figuren av den blå stapeln längst till vänster. Produktionsutnyttjandet motsvarar två procent av den totala potentialen³ i föreläget medan den ökat till 13 procent i efterläget.

² $1,72/15,7 = 11 \%$

³ Vad som maximalt kan produceras om alla deltagare är i arbete och arbetar heltid

Figur 1. Projektets potential fördelad på produktion och real resursförbrukning i före- respektive efterläge.

Potentialen i föreläget (15,7 milj.kr) är fördelad på möjligt produktionsutrymme (15,4 milj. kr) och möjlig minskad förbrukning av reala resurser (0,3 milj.kr). Dessa potentialer åskådliggörs av de blå staplarna.

Genom att många deltagare ökat sin sysselsättningsgrad efter avslutad verksamhet har den totala potentialen minskat i efterläget, närmare bestämt med elva procent. I kronor motsvaras det av 1,72 milj. kr, fördelat på 1,74 milj. kr på ökad produktion och 0,2 milj. kr på ökat behov av vård, omsorg och handläggning. Detta resultat åskådliggörs av de röda staplarna.

Intäkter

I tabell 2 redovisar vi en sammanställning över de intäkter projektet genererat på kort sikt för samhället som helhet samt för alla berörda sektorer i samhället; dvs. stad, region, staten, individen/hushållet samt försäkringsgivarna.

Dessutom särredovisas intäkterna för Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och övrig stat⁴, dvs. de delsektorer som tillsammans utgör staten totalt.

De prognostiserade intäkterna på medellång sikt redovisas för samhället som helhet samt för vissa sektorer i samhället; stad, region och stat. Även för Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan särredovisas intäkter på medellång sikt. Anledningen till att intäkterna på medellång sikt inte redovisas för övrig stat, individ/hushåll och försäkringsgivarna är att dessa uppgifter inte är så relevanta i sammanhanget.

Förutom dessa uppgifter redovisas även spannen i utfallen, dvs. maximi- och minimivärden på intäkterna för de olika sektorerna, såväl på kort som på medellång sikt. Likaså redovisar vi medelvärden på de kortsiktiga intäkterna.

Samhället som helhet

Som framgår av tabell 2 (tabellerna finns som bilaga i slutet av rapporten) beräknas den samhällsekonomiska intäkten, baserad på de 29 deltagarnas produktion och minskade resursförbrukning, på kort sikt vara 1,7 milj. kr. Med *kort sikt* avses en 12 månaders period då vi jäm-

⁴ Med "övrig stat" avses främst de olika skatteeffekter som påverkar staten.

för utfallet i ett efterläge med motsvarande i ett föreläge, dvs. hur situationen var för individerna innan de kom in i verksamheten. Intäkten är således skillnaden mellan värdet i efterläget och värdet i föreläget.

Variationen i intäkt på individnivå är relativt stor. Kortsiktigt är spridningen (skillnaden mellan bästa och sämsta utfall på individnivå) drygt 500 000 kr. Största intäkten kommer från deltagare som ökat sin produktivitet och minskat sitt behov av vård och omsorg.

På medellång sikt, fem år, är intäkten beräknad till 8,6 milj. kr.

Kommunen

För kommunen har projektet inneburit fortsatta kostnader, - 192 000 kr, på kort sikt. Kommunen har fått ökade skatteintäkter men fortsatt utbetalning av bistånd har inneburit höga kostnader. Fortsatta åtgärder i kommunal regi i efterläget innebär också kostnader för omsorg och handläggning, vilket också påverkar kommunens intäkter. Dessa kostnader är kopplade till målgruppens behov och här är det viktigt att följa upp och stötta deltagarna, så att behovet av bistånd och insatser kan minska.

På medellång sikt beräknas kostnader ligga på - 960 000 kr. Spridningen mellan deltagarna är 162 000 kr.

Landstinget

Genom att kostnaderna för vårdinsatser har minskat och skatteintäkterna ökat har landstinget drygt 142 000 kr i intäkter. Spridningen är 171 000 kr mellan deltagarna.

Beräknad intäkt på medellång sikt 708 000 kr.

Arbetsförmedlingen

För Arbetsförmedlingen har projektet inneburit kostnader både på kort och medellång sikt, - 335 000 kr respektive närmare -1,7 milj. kr. Spridningen mellan deltagarna är cirka 173 000 kr. Genom Arbetsförmedlingens speciella roll, som underlättare av anställningar, är oftast resultatet för denna myndighet att kostnaderna fortsätter även en tid efter projektets slut. Viktigt är då att se potentialen till att stöd och ersättning kan minska på sikt.

Försäkringskassan

Försäkringskassan har på kort sikt minskade kostnader med 161 000 kr. På medellång sikt beräknas dessa till 805 000 kr. Minskad utbetalning av sjukpenning och insatser kopplade till sjukskrivningarna ligger bakom försäkringskassans ökade intäkter. På deltagarnivå är spridningen cirka 218 000 kr.

Övrig stat

Verksamheten har genom ökade skattebetalningar lett till ökade intäkter för staten, både på kort och på medellång sikt, 487 000 kr respektive cirka 2,4 milj. kr. Spridningen är 155 000 kr.

Staten totalt

Genom minskade kostnader för Försäkringskassan och ökade skatteintäkter har staten totalt intäkter på kort sikt på 313 000 kr. På fem år beräknas intäkten till 1,5 milj. kr. Stor spridning på individnivå, 413 000 kr.

Individerna/hushållen

För deltagarna har projektet inneburit rejält ökade intäkter både efter 12 månader och på fem år, 1,3 milj. kr respektive 5,8 milj. kr. För de 29 deltagarna innebär det att de efter projektet i

genomsnitt haft närmare 40 000 kr mer vardera i disponibel inkomst per år. Spridningen är stor mellan deltagarna, 184 000 kr.

Försäkringsgivarna

Ökade intäkter på kort och medellång sikt, 132 000 kr respektive 659 000 kr. Spridningen 31 000 kr.

Kostnader

Åtgärdskostnaden för de 29 personer som ingår i utvärderingen har varit 1 161 000 kr inklusive och 929 000 kr exklusive indirekta skatter⁵. Utslaget per deltagare motsvarar det en kostnad på 40 000 kr inklusive indirekta skatter och 32 000 kr exklusive indirekta skatter. Av den totala kostnaden står Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, kommunen och landstinget för 25 procent vardera. Sammanställningen finns redovisad i tabell 4.

Lönsamhet

I tabell 5 redovisas en sammanställning över verksamhetens lönsamhet för samhället som helhet samt för kommunen, landstinget, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan samt staten totalt. Lönsamheten redovisas såväl ur ett kortsiktigt som ur ett medellångt perspektiv. Dessutom redovisas, där det är relevant⁶, payoff-tiden, vilken anger efter hur lång tid åtgärdskostnaden är ”återbetald” i form av ökade intäkter och/eller minskade kostnader.

Samhället som helhet

Projekt Empowerment har baserat på urvalet varit lönsamt för samhället. Efter ett år är lönsamheten 555 000 kr. På fem år beräknas lönsamheten vara 7,4 milj. kr. Återbetalningstiden är 8 månader.

Kommunen

För kommunen är projektet inte lönsamt, varken på kort eller på medellång sikt, - 424 000 kr respektive närmare -1,2 milj. kr.

Landstinget

På kort sikt är åtgärderna inte lönsamma för landstinget, - 83 000 kr. På medellång sikt innebär däremot att landstinget har en lönsamhet beräknad till 484 000 kr. Projektkostnaden är därmed återbetald efter 20 månader.

Staten

Staten totalt inklusive Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan på fem års sikt en beräknad lönsamhet till 868 000 kr och en payoff-tid på 27 månader. På 12 månader är projektet inte lönsamt för staten - 384 000 kr.

Sammanfattning, diskussion och avslutande kommentarer

Sammanfattning och diskussion

Projekt Empowerment riktar sig främst till unga vuxna med behov av samordnade insatser från flera aktörer utifrån ett helhetsperspektiv. Deltagarna är personer som i flera fall befinner sig i ett ganska långt gånget utanförskap och marginalisering. Åtgärdstiden har därför varit

⁵ Det samhällsekonomiska värdet/påverkan på BNP beräknas inklusive indirekta skatter.

⁶ Beräkningen är enbart relevant om den kortsiktiga intäkten är positiv.

relativt lång, i genomsnitt 38 veckor, med en spridning på mellan 87 veckor till mindre än en vecka för de olika deltagarna.

Det är relativt svårt att jämföra resultatet mellan olika insatser och projekt. Detta beror på att många olika faktorer påverkar utfallet, såsom målgrupp, syfte och mål, resurser och åtgärds-tid. I vissa fall bygger även efterläget delvis på en skattning av resultatet, vilket kan ge en mindre säkerhet i resultatet. En styrka för denna utvärdering är att det faktiska efterläget är 12 månader för samtliga deltagare.

Det går inte heller att jämföra ett projekt som främst syftar till att bedöma lämpliga åtgärder med andra projekt som har som främsta målsättning att deltagarna skall komma i arbete eller påbörja en utbildning. Empowerment målsättning ligger i linje med huvuddelen av de utvärderingar som genomförts av payoff.

Ytterligare en viktig faktor som försvårar en jämförelse är att den samhällsekonomiska utvärderingen många gånger bygger på ett urval av deltagare, vilket medför frågor kring representativitet och vilka slutsatser som är relevanta för hela verksamheten. Optimalt är att utvärderingen ingår som en del av projektet redan från början, så att uppgiftsinhämtandet underlättas och att en totalstudie kan göras.

Denna och de flesta samhällsekonomiska utvärderingar som genomförs bygger på någon form av urval. Detta beror dels på att beslut om utvärderingen tagits efter projektstart och dels på att det är mindre kostsamt. Vår önskan är att samtliga deltagare har följts upp, så att slutsatserna kan gälla hela projektet.

Urvalet för Empowerment har omfattat 29 deltagare av totalt 56 deltagare som avslutat. Detta är trots allt är en bra storlek på urvalet. Om vi jämför urvalet med projektets samtliga deltagare, så ligger urvalet i linje med ålder, kön och tid i verksamheten. Däremot är resultatet avseende hur många som kommit i arbete något sämre för urvalet jämfört med samtliga deltagare.

Om vi jämför resultatet för Empowerment ”rakt av” med 25 projekt inom olika Samordningsförbund, som payoff tidigare utvärderat, är resultatet i vissa delar relativt bra. Nedan redovisas några nyckeltal och värden för Empowerment jämfört (inom parentes) med resultatet för de 25 tidigare genomförda utvärderingarna:

- Payoff-tid åtta månader (nio månader)
- Åtgärdskostnad per deltagare 40 000 kr (56 000 kr)
- Verkningsgrad 11 procent (17 procent)
- Kostnad per verkningsgrad 4 000 kr (2 700)
- Lönsamhet per deltagare efter 12 månader 19 000 kr (22 000 kr)

Viktigast att konstatera är att projektet varit lönsamt på samhällsnivå. På aktörsnivå ser det olika ut. Kommunen har fortsatta kostnader både på kort och medellång sikt och ingen lönsamhet. Landstinget beräknas få en lönsamhet av projektet på fem års sikt, åtgärdskostnaderna tynger dock lönsamheten på kort sikt, dvs. ett år. Även för staten totalt, inklusive Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan, innebär projektet att det är lönsamt, såväl på kort som på lång sikt. Här ser det dock olika ut på aktörsnivå. Deltagarna har haft en ovanligt stor ökning av sin disponibla inkomst, cirka 40 000 kr i genomsnitt per år.

Det gäller alltid att vara försiktig med slutsatser för hela insatsen eftersom utvärderingen baseras på ett urval. Ser vi dock till resultatet för de 56 deltagare som avslutat projektet att 17 av totalt 56 deltagare kommit i arbete utan lönesubvention, samt att ytterligare fem fått ett arbete med lönesubvention, så är det med denna målgrupp ett mycket bra resultat. Ytterligare tio deltagare har börjat studera.

Avslutande kommentarer

Detta projekt har en målgrupp med relativt omfattande behov av stöd och omsorg, som inte alltid på kort sikt kan påverkas av åtgärder kopplade till ett projekt. Det gäller därför att politiker och beslutsfattare har ”is i magen” och vågar se effekterna och nyttan av Empowerment på länge sikt. Konkret innebär det bl. a att de initiala kostnaderna måste ställas mot det långsiktiga värdet av projektet. En form av investeringsperspektiv och med en tänkt intäktssida i framtiden.

Viktigt för deltagarna i Empowerment är att de även i fortsättningen följs upp och stötts via de reguljära verksamheterna. Detta för att deltagarna skall fortsätta och utvecklas positivt och att potentialen till förbättring tas till vara. Förutom deltagarna är samhället främsta vinnaren, med en stor möjlighet till minskade kostnader och ökade intäkter för både kommunen och landstinget. Även Arbetsförmedlingen och i viss mån Försäkringskassan har möjligheter till minskade kostnader på lite sikt.

En slutsats är att deltagarnas självförsörjningsgrad måste bibehållas eller ökas så att behovet av bistånd eller ersättning kan minskas och förhoppningsvis kan även behovet av omsorg och vård minska över tiden. En uppföljande utvärdering om ytterligare ett eller två år är därför viktig att genomföra för att se effekter över tiden för projekt Empowerment.

För deltagarna har projektet inneburit ökade disponibla inkomster, vilket kan lägga en grund för en bättre livskvalitet. Denna kvalitativa del följs inte upp av oss, men är viktig att poängtera. Många gånger finns även positiva effekter för deltagarnas närmaste anhöriga, vilket ej heller värderas i denna utvärdering.

Rapporten är sammanställd av payoff

2010-01-09

Claes Malmquist
claes@payoff.nu

Sven Vikberg
sven@payoff.nu

Kontaktperson för projekt Empowerment:

Helena Reigans
helena.reigans@fagersta.se

Bilagor

Presentation projekt Empowerment (redovisning skriven av projektledaren)
Samhällsekonomisk utvärdering redovisad i tabeller
Presentation av Nyttosam

Projektnamn

Empowerment. Förutom redovisningen nedan finns även mer information på:

<http://www.samordningnv.se/rehabilitering/empowerment.shtml>

Projektägare

Fagersta kommun, finansieras av Norra Västmanlands Samordningsförbund

Projektgenomförare

Fagersta kommun

Projektets syfte och mål

Syftet med Empowerment är att befästa de arbetssätt och metoder som påbörjats och att genom Empowerment samordna och effektivisera intressenternas befintliga resurser till helhetsperspektiv på deltagarnas problematik. Därigenom kan deltagarna medvetandegöras om vad som krävs av dem för att etablera sig på arbetsmarknaden.

Samtliga deltagare ges möjlighet att stärka sin självförtroende och väcka sina inneboende resurser för att förändra sin livssituation. Deltagarna erbjuds olika verktyg som leder till arbete eller utbildning för att trygga sin ekonomiska situation samt till bättre levnadsvillkor och hälsa.

Målsättningen är att personer som står långt ifrån arbetsmarknaden skall med individuellt riktade och långsiktiga insatser komma in på arbetsmarknaden alternativt utbildning. För att uppnå målsättningen krävs att alla intressenter aktivt utnyttjar projektets möjligheter. Projektsamordnaren ansvarar för att förutsättningarna är så optimala som möjligt. Platsarna i projektet ska fördelas jämt mellan intressenterna.

Volymmål

Deltagarantalet är 20-25 personer och intaget av deltagare sker löpande så deltagarantalet hela tiden är konstant. Remitteringen sker via Empowerments beredningsgrupp, bestående av handläggare från respektive intressent.

Resultatmål

Enligt projektansökan kan det vara rimligt att anta att 40 procent ska ha gått vidare till arbete eller utbildning.

Målgrupp

Målgruppen är i huvudsak unga vuxna från 18 till 64 år, långtidsberoende av samhällets stöd och med behov av samordnad rehabilitering

Projektid

Projektet har finansierats av Norra Västmanlands Samordningsförbund under några perioder. Första ansökan avsåg tiden 061001--071231, andra avtalet avsåg perioden 080101--081231, och tredje projektansökan som beviljats avser tiden 090101--101231.

Deadline för sista deltagaren som ingår i utvärderingen är augusti 2008. (vi har i utvärderingen sett jan- 07 som start på projektet och alltså tittat på deltagare inskrivna tom aug-08.

Veckotid för deltagare som ingår i utvärderingen är totalt 1 084 och 1 493 för samtliga.

Arbetsmodell/metodik, resurser – och samverkan

Deltagarna i Empowerment ges möjlighet att komma i kontakt med arbetsmarknaden, för många för första gången, och förbättra sin livssituation. Fokus ligger hela tiden på vad den enskilde individen behöver på kort eller lång sikt för att etablera sig på arbetsmarknaden. Deltagarna i Empowerment har ofta varit föremål för andra insatser hos respektive myndighet innan start i projektet.

I och med projektets beredningsgrupp där alla intressenter ingår möjliggörs kartläggning gällande de samordnande behov som finns för den enskilde deltagaren, vilket ofta leder till andra resultat än man tidigare har uppnått. Behovet av kontakt med psykiatrin upptäcks när individerna bryter sin sociala isolering i och med starten i Empowerment och fler får tidigt kontakt med vuxenpsykiatrin och den experthjälp som finns där. Psykiatrin ser Empowerment som en lämplig rehabiliteringsåtgärd för flera av deras klienter.

Det finns en stor grupp av framförallt unga vuxna med psykiskt dåligt mående som står allt längre från arbetsmarknaden och detta har medfört att Empowerment idag har ett omfattande samarbete med Vuxenpsykiatrin och Försäkringskassan för daglig verksamhet.

Arbetsförmedlingen har under året initierat deltagare som behöver daglig verksamhet för arbetsprövning och upplevelsen är att behovet av dessa platser kommer att öka ytterligare, det finns främst ett behov av daglig sysselsättning för att ha möjlighet att kontrollera arbetskapacitet hos den enskilde individen.

Genom att samverka och använda sig av kompetenserna i alla husets verksamheter kan deltagarna idag erbjudas:

- 7- tjugo metodik
- Thomastestet
- Friskvårdscoachning
- Jobbsökeri
- Körkortsteori
- Studiebesök/ föreläsningar
- Lösningfokusgrupper
- Individuell coachning, ASI och ART
- Körkortsteori
- Komplettera betyg via studier
- Praktik, externt, via AMA, eller via andra kommunala förvaltningar

Ålders- och könsfördelning

	Totalt i projektet	ingår i utvärderingen
Män	19	12
Kv	37	17

Genomsnittsålder vid avslut 24 år

Urval

Alla intressenterna har deltagare som omfattas, dvs. AF, FK, Socialtjänsterna i de tre kommunerna, inom dessa kriterier har uvalet gjorts slumpvis och i några fall utefter de deltagare vi har fått uppgifter om.

Aktivitetläge/resultat

Målet är att 40 % av deltagarna ska ha gått till eget arbete eller studier efter maximalt ett års deltagande i Empowerment. Alla har inte kommit ända till mål, egen försörjning, när tiden i projektet avslutas, men för många som avslutats har deltagandet i Empowerment lett till att individen startat en process, som när den har fått mogna gett resultat över tid.

I några enstaka fall då den enskilde varit på väg till annat, som t ex utbildning eller till annan insats, har inskrivningstiden förlängts utöver ett år, i de fallen har den gemensamma bedömningen från projektets personal och remitterande handläggare varit att det är av vikt att Empowerment finns med och stöttar personen under övergångsperioden.

Motivationsnivån har hos övervägande del av deltagarna höjts avsevärt under projekttiden.

	Föreläge Urval	Efterläge Urval	Föreläge Totalt avslutade	Efterläge Totalt avslutade
Antal deltagare i arbete utan lönesubvention	4	5	7	17
Antal deltagare i arbete med lönesubvention	1	3	1	5
Antal deltagare i utbildning	5	5	6	10
Praktik	3	3	3	4
Offentligt stöd	4	3	42	40
Annat	6	4	15	8

Kommentarer/övrigt

Rapporter om de mänskliga och samhällsekonomiska vinsterna med förebyggande arbete och tidiga insatser uppmärksammar behovet av att hitta strategier som är effektiva i ett helhetsperspektiv. Det förutsätter god myndighetsövergripande samverkan, vilket Empowerments verksamhet efter de åren projektet pågått har kunnat påvisa.

Genom samordning och gemensamt utvecklingsarbete har kvaliteten på verksamheten förbättrats och resurserna utnyttjats på bästa sätt. Initialt kan insatserna ge ökande kostnader men kan på längre sikt ge vinster. Viktigast är en ökad livskvalité för den enskilde men också kostnadsbesparingar för samhället. Socialt utanförskap, arbetslöshet, långtidssjukskrivningar, psykisk sjukdom, missbruk kostar samhället betydande summor och de enskilda individerna och deras närstående stort lidande. Projektet förändras ständigt, nya arbetsmetoder prövas och nya vägar till samarbete med andra aktörer utvecklas hela tiden.

För Landstingets del är bedömningen att Empowerments verksamhet kortsiktigt ger högre kostnader. Detta upplevs ändå positivt eftersom klienterna kommer i kontakt med vården mycket tidigare än de annars hade gjort och behandlingsmässigt konsumeras det då på längre sikt mindre vård och landstingsresurser.

För Försäkringskassans del finns mycket som tyder på att betydande myndighets- och samhällsvinster görs för deras klienter. Flera - företrädesvis ärenden med mycket långvarigt stöd har under våren börjat i Empowerment, det är deltagare som man har mycket låga förväntningar på och de klarar av verksamheten med max 10 tim/vecka.

För Arbetsförmedlingens del har Empowerments verksamhet använts till de personer som varit i behov av att visa arbetsförmåga för att komma i fråga för fortsatt planering via AF. Deltagare via kommunerna har initierats av handläggare i respektive kommun alternativt av coacherna som då sett ett behov av långvarig daglig verksamhet för att individen ska utvecklas positivt mot arbetsmarknaden.

Tabellbilaga

Uppgifterna i tabellerna gäller de 29 deltagare som ingått i utvärderingen

Tabell 2. Intäkter på kort och medellång sikt för samhället som helhet samt för olika sektorer i samhället.

	Kort sikt	max	min	Medellång sikt
Samhället som helhet	1 715 810 kr	375 839 kr	-125 765 kr	8 579 051 kr
Kommunen	-192 039 kr	47 687 kr	-114 767 kr	-960 193 kr
Landstinget	141 572 kr	86 590 kr	-84 582 kr	707 859 kr
Arbetsförmedlingen	-334 860 kr	30 000 kr	-142 820 kr	-1 674 300 kr
Försäkringskassan	161 012 kr	196 860 kr	-20 888 kr	805 059 kr
Övrig stat	486 747 kr	126 655 kr	-27 928 kr	2 433 733 kr
Staten totalt	312 898 kr	323 515 kr	-88 751 kr	1 564 492 kr
Individerna/hushållen	1 321 550 kr	171 251 kr	-13 125 kr	5 808 399 kr
Försäkringsgivarna	131 829 kr	31 248 kr	0 kr	659 145 kr

Tabell 3. Intäkter på kort sikt uppdelade i finansiella och reala effekter för kommunen och landstinget.

	Kort sikt	max	min	medel
Kommunen, varav	-192 039 kr	47 687 kr	-114 767 kr	-6 622 kr
bistånd	-354 698 kr	15 936 kr	-98 937 kr	-12 231 kr
skatt	219 411 kr	47 687 kr	-2 828 kr	7 566 kr
omsorg och handläggning	-56 752 kr	2 550 kr	-15 830 kr	-1 957 kr
Landstinget, varav	141 572 kr	86 590 kr	-84 582 kr	4 882 kr
skatt	98 568 kr	21 199 kr	-1 249 kr	3 399 kr
vård	43 004 kr	86 590 kr	-84 582 kr	1 483 kr

Tabell 4. Kostnader för verksamhetens genomförande uppdelat på samhället som helhet samt på berörda aktörer. Samhällets kostnader är inklusive indirekta skatter.

		Per deltagare
Samhället som helhet	1 160 893 kr	40 031 kr
Kommunen	232 179 kr	8 006 kr
Landstinget	232 179 kr	8 006 kr
Arbetsförmedlingen	232 179 kr	8 006 kr
Försäkringskassan	232 179 kr	8 006 kr
Övrig stat	232 179 kr	8 006 kr
Staten totalt	696 536 kr	24 018 kr

Tabell 5. Lönsamhet på kort och medellång sikt samt payoff-tid för samhället som helhet samt för olika sektorer i samhället.

	Kort sikt	max	min	Medellång sikt	Payoff-tid	Per deltagare, kort sikt
Samhället som helhet	554 918 kr	335 808 kr	-165 796 kr	7 418 159 kr	8	19 135 kr
Kommunen	-424 217 kr	39 681 kr	-122 773 kr	-1 192 372 kr	----	-14 628 kr
Landstinget	-82 601 kr	78 584 kr	-92 588 kr	483 686 kr	20	-2 848 kr
Arbetsförmedlingen	-567 039 kr	21 994 kr	-150 826 kr	-1 906 479 kr	----	-19 553 kr
Försäkringskassan	-71 167 kr	188 854 kr	-28 894 kr	572 881 kr	17	-2 454 kr
Övrig stat	254 568 kr	118 649 kr	-35 934 kr	2 201 554 kr		8 778 kr
Staten totalt	-383 637 kr	299 496 kr	-112 770 kr	867 956 kr	27	-13 229 kr
Individerna/hushållen	1 161 680 kr			5 808 399 kr		40 058 kr
Försäkringsgivarna	131 829 kr			659 145 kr		4 546 kr

Vad är NyttoSam?

Modellen NyttoSam har sitt ursprung i ett annat samhällsekoniskt verktyg, SamPop. Under år 2007 tog payoff.nu över rättigheterna till SamPop från Arbetslivsresurs. SamPop togs ursprungligen fram av Samhall Resurs för ca 10 år sedan. Därefter har modellen vidareutvecklats och uppdaterats och fått namnet NyttoSam. En del av modellen avser programvara, som kontinuerligt uppdateras med förändringar av skatter, ersättningar, normkostnader o s v.

Med stöd av NyttoSam genomför payoff.nu utvärderingar och analyser av projekt och verksamheter, som syftar till att minska utanförskapet i samhället och som skall leda till att individernas självförsörjningsgrad ökar. Uppdraget inbegriper utbildning riktad mot uppdragsgivaren, support under uppgiftsinsamlingen, ev. delrapporter samt en slutrapport som redovisas direkt hos kund.

Kortfattat fungerar programmet på följande sätt: genom att kartlägga en individs livs- och försörjningssituation FÖRE en åtgärdsperiod och sedan jämföra detta med motsvarande situation EFTER åtgärden beräknar NyttoSam de ekonomiska effekter som uppstått. Effekterna beräknas för såväl samhället som helhet, som för olika aktörer. De aktörer som redovisas separat i programmets standardversion är kommun/stad, landsting/region, försäkringskassa, arbetsförmedlingen, övrig stat⁷, staten totalt, försäkringsgivarna och individen själv.

NyttoSam ska ses som ett verktyg, som visar storleksordningen på utfallet av de vidtagna åtgärderna för samhället och respektive aktör. Utfallets precision är till stor beroende av kvaliteten på inmatade uppgifter – ju bättre underlag desto säkrare att utfallet är pålitligt.

Programmets struktur bygger på de lagar, regler och system som gäller i dagens samhälle samt ett antal antaganden och avgränsningar. Skattelagstiftningen, socialförsäkringssystemet, standardkostnader för olika offentliga tjänster, högkostnadsskydd samt regler för olika arbetsmarknadsåtgärder är några av de delar som ingår i programmet.

Trots programmets solida och matematiskt korrekta karaktär vill vi inom payoff.nu betona att alla de ekonomiska konsekvenser, som är kopplade till en individs rehabilitering är svåra att identifiera, mäta och beräkna. Särskilt komplicerat är att beräkna det ekonomiska värdet av ”mjuka” s.k. ”icke-ekonomiska” effekter, som förhöjd livskvalitet, bättre hälsa, minskat lidande m.m. Vi har därför valt att inte ta med sådana effekter i våra kalkyler. Den marginella osäkerhet som finns i programmets utfall gör att vi avrundar de beräknade värdena till jämna tusentals kronor.

Avgränsningar och antaganden

För att klara av att bygga upp matematiska modeller och formler som ligger till grund för NyttoSams beräkningar har ett antal avgränsningar, baserade på etablerad nationalekonomisk teori, gjorts. Utan dessa avgränsningar blir sambanden allt för komplexa att beräkna och tolka. Följande avgränsningar har gjorts:

- Inga undanträngningseffekter förekommer. Skapade jobb är ytterligare jobb på arbetsmarknaden
- Alla resursbesparingar kan omfördelas och användas där behov föreligger även i det korta perspektivet
- Ev. inkomstökningar för individen leder till ökad konsumtion, inget sparande förekommer
- Enbart ekonomiska effekter ingår i analysen. Eventuella ”icke-ekonomiska” effekter på livskvalitet och välbefinnande ingår inte

⁷

Skatter, arbetsgivaravgifter mm.

- De ekonomiska effekter som ingår gäller bara den specifika individen. Eventuella indirekta effekter som uppkommer för familj och omgivning ingår inte
- Programmet förutsätter att allt som produceras av de personer som arbetar/kommer i arbete är efterfrågat på marknaden.
- Den intäkt som staten har i form av moms och indirekta skatter bygger på den produktion som individen åstadkommer och inte den konsumtion som han/hon kan orsaka
- Programmet förutsätter att utbetalade lönebidrag alltid är anpassade till individens produktivitet, innebärande att arbetsgivaren inte kan göra någon vinst på den del av produktionen som denne kompenseras för med lönebidrag
- Lönebidraget står i omvänd relation till individens produktivitet